

Nr 113.

Av herr **Lindley**, *angående förstatligande av Söderhamns kommunala gymnasium.*

Sedan stadsfullmäktige i Söderhamn vid sammanträde den 3 oktober 1931 beslutat uppdraga åt lokalstyrelsen vid stadens kommunala gymnasium att vidtaga lämpliga åtgärder för erhållande av förhöjt statsanslag till gymnasiet, ingav nämnda styrelse till Kungl. Maj:t framställning härom i enlighet med närslutna bilaga.

På grund av i statsverkspropositionens åttonde huvudtitel anförda skäl har emellertid Kungl. Maj:t ej ansett sig kunna bifalla den gjorda framställningen utan föreslagit riksdagen bevilja bidraget med belopp lika förut utgående.

Emellertid är det icke endast statsverket, som svårt känner det nuvarande ekonomiska läget; för våra kommuner torde det vara ännu mera påfrestande och vad Söderhamn beträffar tangerar man nu bristningsgränsen i fråga om kommunala bördor. Orsaken härtill, den rådande depressionen framförallt då på trävarumarknaden, har för stadens vidkommande haft till följd nedläggande av nästan all sågverksrörelse inom distriktet med ty följande arbetslöshet, och för närvarande synes det knappast möjligt för staden att även med ett förhöjt statsbidrag upprätthålla det kommunala gymnasiet.

Stadens förut hårt pressade budget med en uttaxering av kr. 9:50 pr skattekrona har för innevarande år ökats med kr. 2:50 eller till kr. 12:—, på vilket sedan kommer landstingsskatt med kr. 2:20.

Under sådana förhållanden har jag ansett det nödvändigt icke minst för gymnasiets framtida bestånd att bringa frågan inför riksdagen i hopp om att åtminstone i form av ett principuttalande från riksdagens sida få en vägledning vid fortsatt behandling inom stadsfullmäktige av frågan om gymnasiets framtida verksamhet eller eventuellt dess nedläggande.

Med återopande av vad sålunda anförts och med hänvisning till de uppgifter, som lämnats i återopade bilaga, vågar jag hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte utreda frågan om Söderhamns kom-

munala gymnasiums förstatligande och till 1933 års riksdag framlägga förslag i frågan.

Stockholm den 21 januari 1932.

Ernst Lindley.

I motionens syfte instämma:

O. Johansson,
Edsbyn.

Nils Holmström.

J. N. Svedberg.

Bilaga 1.

Till Konungen.

Sedan stadsfullmäktige i Söderhamn vid sammanträde den 3 oktober 1931 beslutat uppdraga åt lokalstyrelsen vid stadens kommunala gymnasium att vidtaga lämpliga åtgärder för erhållande av förhöjt statsanslag till gymnasiet, få undertecknade härmed underdånigst i ärendet anföra följande.

Alltsedan 1925 har till Söderhamns kommunala gymnasium utgått ett årligt statsanslag av 6 000 kr. Under senare år ha emellertid omständigheter tillkommit, som synas motivera en höjning av detta anslag. Genom vissa statsmakternas beslut ha gymnasiets driftskostnader väsentligen stegrats.

Sålunda har den med 1927 års gymnasieorganisation införda rätten för gymnasiets lärjungar att fritt tillvälja ämnen medfört en icke obetydlig ökning av lektionstimmarnas antal med däremot svarande höjning av till lärarna utgående arvoden. Ämnes-differentieringen i gymnasiets båda högsta ringar har för innevarande läsår medfört en ökning av lektionstimmarnas antal med 7 jämfört med antalet föregående läsår, och med all sannolikhet kan för nästa läsår emotas en ytterligare ökning med 4 timmar. Arvode för varje sådan timme utgår, dyrtidstillägg oberäknat, med 175 kr. per läsår åt lärare med full formell kompetens.

Enligt 1928 års läroverksstadga kan vidare lärjunge — innevarande läsår partiellt men från och med nästa läsår fullständigt — befrias från avgift till ljust- och vedkassan. Sådan lärjunge avgift skall, i fråga om statsläroverk, av rektor rekvideras från statsverket. Då enligt K. Maj:ts nådiga brev till skolöverstyrelsen den 30 april 1931 de kommunala gymnasiernas lärjungar skola vara likställda med lärjungarna i realskolan beträffande bl. a. ljust- och vedkassan, så har denna bestämmelse här tolkats så, att rektor rekviderat avgiften till ljust- och vedkassan för sådan elev å gymnasiet, som därifrån i föreskriven ordning befriats, från kommunen. Härigenom har denna åsamkats en icke obetydlig merutgift, för innevarande läsår beräknad till c:a 350 kr. Detta belopp kommer emellertid att växa, när befrielsen i fråga blir fullständig.

Slutligen ha de av 1928 och 1931 års riksdagar beslutade höjningarna av vissa extralärares arvoden medfört betydande ökning av kommunens utgifter för dess gymnasium. Då enligt ovan återopade kungl. brev de till kommunala gymnasiernas lärare utgående lönerna ställas i viss bestämd relation till de av staten betalda extralärarearvodena, så ha de nämnda av

statsmakterna beslutade höjningarna automatiskt medfört en höjning av därtill berättigade vid kommunala gymnasiet anställda lärares löner. Läsåren 1928—1929 och 1929—1930 fick sålunda en e. o. lektor vid gymnasiet arvodes-tillägg enligt bestämmelserna i K. K. av den 29 juni 1928 (nr 274), och innevarande läsår åtnjuta två e. o. lektorer samma förmån (lägre beloppet) enligt bestämmelserna i K. K. av den 15 maj 1931 (nr 112).

Genom ovan omnämnda av statsmakterna fattade beslut, vilka helt undandragit sig kommunens medbestämmanderätt, har denna alltså för sitt gymnasium förorsakats betydande merkostnader. Om, såsom rimligt är, dessa merkostnader i första hand beräknas täckta av statsanslaget, så innebär detta, att en stor del av detta anslag åtgår till täckande av utgifter, vilka icke förefunnos, då anslaget beviljades, och till vilka därför ingen hänsyn kunnat tagas vid fastställandet av anslagets belopp. Denna omständighet synes starkt motivera en omprövning av de grunder, efter vilka statsanslagets storlek bestämmes.

Av bilaga till denna skrivelse framgår, att under de senaste 6 läsåren antalet elever å gymnasiet med hemort i Söderhamn fördubblats. Gymnasiet har således för Söderhamns ungdoms vidkommande visat sig fylla ett alltjämt stegrat behov. De senaste årens starka tillväxt av antalet elever i realskolan ger anledning förmoda ytterligare stegring av behovet av lätt tillgänglig gymnasieundervisning. Av samma bilaga framgår emellertid även, att under den nämnda tidsperioden i genomsnitt ungefär hälften av gymnasiets lärjungar haft sin hemort utom Söderhamn. Visserligen har under de allra senaste åren antalet elever av denna kategori minskat, sammanhängande med att statliga treåriga gymnasier upprättats i grannstäderna, men fortfarande gäller, att antalet elever från främmande ort är stort, innevarande läsår ungefär $\frac{1}{3}$ av hela antalet. Skäl finnes förmoda, att denna proportion i fortsättningen kommer att hålla sig någorlunda oförändrad. Det övervägande flertalet av gymnasiets nuvarande utsocknes elever ha nämligen sina hem å orter, för vilka Söderhamn ur kommunikationssynpunkt kan sägas utgöra den naturliga medelpunkten. Nu ifrågavarande elever kunna alltså, fastän ej tillhörande Söderhamns stad, likväl sägas tillhöra Söderhamns läroverks lärjungeområde; de ha även i regel tillhört läroverket redan i realskolan, bo i de flesta fall kvar i sina hem och resa dagligen till och från skolan.

Ett i detta sammanhang anmärkningsvärt undantag från denna regel förtjänar emellertid framhållas. Innevarande läsår har vid härvarande kommunala gymnasium inträde vunnits av tre elever från Gävle, vilka på grund av platsbrist avvisats från därvarande statliga gymnasium.

Med stöd av de i bilaga förekommande uppgifterna torde alltså kunna sägas, att Söderhamns kommunala gymnasium fyllt och alltjämt fyller en viktig kulturell uppgift icke blott för stadens egen ungdom utan även för dess grannkommuners. Den med denna uppgifts fyllande förbundna ekonomiska bördan måste emellertid till oproportionerligt stor del bäras av staden ensam. Denna börda hotar under nuvarande depression inom näringslivet i allmänhet och trävaruindustrien, av vilken Söderhamns stad i skattehänseende är särskilt beroende, i synnerhet, att överstiga stadens ekonomiska bärkraft. Då det i vårt land sedan gammalt ansetts vara en statens angelägenhet att bereda därtill skickad ungdom möjlighet till inhämtande av gymnasieutbildning utan alltför betungande ekonomiska uppoffringar för den enskilde, så har under trycket av nuvarande ekonomiska svårig-

heter ifrågasatts, huruvida ej tidpunkten vore inne att begära gymnasiets förstatligande. Med hänsyn till bl. a. den nuvarande statsfinansiella situationen torde dock en framställning härom ej ha några utsikter att bifallas. Däremot synes det rimligt förvänta, att statsmakterna genom beviljande av ett förhöjt anslag till gymnasiet ville åvägbringa en, med hänsyn till det numerärt starka främmande inslaget i gymnasiets elevbestånd, för Söderhamns stad mera rättvis och mindre betungande fördelning mellan stat och kommun av de med gymnasiets upprätthållande förbundna kostnaderna.

Med hänvisning dels till det ovan sagda, dels till vad som i skrivelse från styrelsen för Eslövs kommunala gymnasium till Eders Kungl. Maj:t den 29 juli 1931 anföres av för de kommunala gymnasiernas anslagsfråga allmän-giltig räckvidd få undertecknade härmed underdånigst hemställa,

att det täcktes Eders Kungl. Maj:t pröva och för 1932 års riksdag framlägga förslag i frågan om förhöjt statsanslag åt sådant kommunalt gymnasium, som är förbundet med en statens realskola.

Underdånigst

För lokalstyrelsen för Söderhamns kommunala gymnasium.

Bilaga.

Översikt

över elevantalet i Söderhamns samrealskola och kommunala gymnasium under läsåren 1925—1926 t. o. m. 1931—1932. (Gymnasiet är organiserat som treårigt samgymnasium med enbart reallinje.)

Läsåret	Antal elever i realskolan	Antal elever å gymnasiet		
		från Söderhamn	från annan ort	summa
1925—1926	161	19	29	48
1926—1927	151	13	23	36
1927—1928	141	13	20	33
1928—1929 ¹	113	16	15	31
1929—1930 ²	124	16	9	25
1930—1931	146	23	9	32
1931—1932	176	26	14	40

¹ blev realskolan tillgänglig för flickor

² blev gymnasiet tillgängligt för flickor